

УДК 821.581 + 82-14

МОТИВИ ПОДОРОЖЕЙ В СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ПОЕЗІЇ

Зайченко С.А.

Університет Анкари, Анкара, Туреччина

Статтю присвячено вивченню першопричин становлення соціально-історичного явища подорожі в середньовічному Китаї і еволюції цього явища через аналіз його змістовних модифікацій у площині поетично-культурного мистецтва. Об'єктом дослідження є термін «подорож» (旅行) як багатоаспектне явище в житті середньовічного Китаю, відображене в поезії. Предмет дослідження: вивчення терміну «подорож» у двох його основоположних аспектах: подорож у ментальному («подорож духа» – 旅行的心) та у реальному аспекті («подорож тіла» – 旅行的身). В даній роботі проаналізовано зв'язки зазначеного терміну з основними чинниками буття: соціальними, політичними, економічними, культурними. Для доведення значущості соціально-історичного явища подорожі в творчості середньовічного поета наведено поетичні приклади відповідно до перелічених мотивів подорожей в осмисленні багатьох літераторів.

Ключові слова: подорож, Піднебесна, поезія, чиновник, еліта, відлюдництво.

Вступ. Китайська літературна думка крізь призму світосприйняття сучасної людини із західною ментальністю постає з очевидним відтінком дуалізму. Візитною карткою неосяжної культурної скарбниці Піднебесної є її новаторський підтекст. Саме завдяки яскравій оригінальності ідей і непідробній вишуканості палітри почуттів ми сьогодні можемо говорити про чільну позицію літератури Китаю на безмежній ниві культурних надбань світового мистецтва.

Постановка проблеми. Поетична спадщина середньовічного Китаю презентує увазі прихильників надзвичайну багатогранність тематики, обумовленої високим рівнем духовно-культурного розвитку. Отже, тема дослідження постає як невід'ємна складова фундаментального культурно-історичного процесу. Актуальність дослідження обумовлена, з одного боку, недостатньою вивченістю літературного, зокрема поетичного, явища «подорож» в його метафізичному аспекті («подорож духа» – 旅行的心), а також дефіцитом загальнодоступних авторитетних і вартих

довіри джерел щодо причин його виникнення на китайському ґрунті. З іншого боку – необхідністю висвітлення питання мотивів подорожей в середньовічній китайській поезії одночасно на теоретичній і практичній основах тому, що вищезазначений аспект поняття «подорож» на сьогоднішній день не досить масово представлений в прикладних наукових дослідженнях навіть попри те, що мотив мандрів і дороги в світовому художньому дискурсі багаторазово ставав об'єктом уваги літературознавців. Об'єктом нашого дослідження є термін «подорож» (旅行) як багатоаспектне явище в житті середньовічного Китаю, відображене в поезії. Предмет дослідження: вивчення терміну «подорож» у ментальному аспекті («подорож духа» – 旅行的心), а також аналіз його зв'язків із соціальними, політичними, економічними та культурними чинниками буття. З огляду на важкопереборність мовного бар'єру, широту діапазону досліджуваної інформації, відсутність достатньої зацікавленості в практичній реалізації теоретичних поло-

жень даного дослідження, неправильний підхід до розуміння специфічної китайської культури, дана тема потребує подальшого детального аналізу і систематичного вивчення.

Аналіз останніх досліджень. Інтерес до китайської системи культурних цінностей значно зріс у другій половині 19 ст., що зумовлено кризою проєвропейського світосприйняття і бажанням відновити втрачену гармонію людини і світу. Так, наприклад, Микола Гумільов [19, 171], тонкий лірик, видатний російський поет срібного століття, подібно до Ван Вея, Тао Юань-міна, Лі Бо ключовим у своїй творчості вбачав образ шляху як тривалої подорожі особистості аж до моменту її просвітлення, пізнання нею істини. Поет неодноразово звертається до мотивів подорожей, поневірянь душі (яка втратила духовну цілісність) у безмежних просторах всесвіту. Автор загальновідомий рядків: «И вот мне приснилось, что сердце мое не болит, Оно колокольчик фарфоровый в желтом Китае...» М.Гумільов постає не як послідовник модної на той час тенденції стилізаторства у східному дусі, а як один із фундаторів процесу консолідації культурного досвіду двох сторонніх цивілізацій, діалогу естетичних свідомостей Заходу і Сходу. Найбільш вагомим науковим дослідженням таких вчених-синологів, як Лісевич І.С. – «Китайська пейзажна лірика» [10] та «Літературна думка Китаю на межі давнини і середньовіччя» [11]; Ейдлін Л.Е. – «Китайська класична поезія» [4]; Кравцова М.Е. – «Різьблений дракон: Поезія епохи Шести династій» [18]; Гітович А.І. – «Лі Бо. Обрана Лірика» [9]; Малявін В.В. – «Імперія вчених (Загибель стародавньої імперії)» [13]; «Китайська цивілізація» [14]; Алексєєв В.М. – «Сталість Шляху (поезія епохи Тан)» [17], розкривають ключові моменти образної теми. Але з огляду на невичерпну широту і загадкову оригінальність простору даного дослідження ментальний аспект концепту «подорож» ще досі залишається в тіні аспекту фізичного. Серед останніх досліджень найбільш нестандартний підхід пропонують: Мяснікова Л.А. «Шлях, подорожній, мандрівник, мандрівник: Символи і зміст подорожі в китайській та російській культурах» [15], яка акцентує увагу саме на мотиві подорожі по небесному шляху-Дао з огляду на основні принципи конфуціанської доктрини та Лю Цзюань «Концепт «подорож» в китайській та російській лінгвокультурах», де зазначене явище розглядається в контексті сучасного мовознавства і компаративістики [12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В контексті даної теми, перш за все, необхідним є висвітлення змісту поняття «мотив», яке слугує точкою відліку на шляху до розкриття проблематики дослідження. Це поняття тлумачиться як внутрішня рушійна сила, що спонукає людину до дії. Мотивами можуть виступати інтереси, ідеали, ціннісні орієнтації, переконання, світогляд. В ментальному аспекті маємо на увазі подорож, наближену до сфери розумового, світосприйняття, осмислення людиною реальної дійсності. Ключовим поняттям є «шлях як життєвий цикл». Слова відомої поетеси Лі Цінчжао зображують швидкоплинний образ «шляху життя» у конфлікті з вічним і нескінченним світовим простором: «Коли сонце

у присмерках, Шлях, як і перше, далекий». Відомий венеціанський мандрівник Марко Поло [5, с. 352] зазначає, що «шляхи в Піднебесній простіраються в трьох напрямках: від Пекла до Небесного царства, це шлях душі; від південних джунглів до північних степів і це шлях тіла; і по звивистій стежині часу, яка сягає двох нескінченних просторів – минулого і майбутнього. Ніде нема істинної границі Імперії». Важливо і те, що тема подорожі в своїй багатогранності передбачає наявність неоднозначних і дискусійних питань як взаємовплив духовної і матеріальної сфери в поезії та парадоксальність соціального стану ши – «мандрівної верстви населення».

Мета статті полягає у вивченні першопричин становлення соціально-історичного явища подорожі в середньовічному Китаї; і еволюції цього явища через аналіз його змістовних модифікацій у площині поетично-культурного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з епохи Давнини, в Китаї сформувалася доволі розвинута ієрархічна структура суспільства, провідне місце в якій займала аристократична еліта, зокрема стан чиновників, або так званої «чиновницької інтелігенції», який отримав назву – ши (仕), освіченої інтелектуальної еліти, яка забезпечила собі просування кар'єрними сходами завдяки системі державних екзаменів. В фокусі дослідження – подорож вглиб свого «Я»; подорож як буяння фантазії, відхід від земного, спосіб досягнення духовного спокою. Приведемо слова середньовічного китайського філософа, який обстоює ідею подорожі ментальної [13, с. 452]: «І ось я в мріях мандрую усім світом, кидаю оком на землю і небо... При такому житті можу злетіти до Небесної ріки і перетнути всі видимі-невидимі кордони...Навіщо мені прагнути входити-виходити через двері царів-імператорів?» Високоморальні ідеали Конфуція на межі двох епох потопали в атмосфері брехні, корупції, свавілля, лицемірства, байдужості і жадібності бюрократів, разом з тим викриваючи їх численні пороки, які вони намагалися прикрити вірністю конфуціанському вченню. Відвертий цинізм найяскравіше позначився на політичному житті країни, що викликало побурення серед місцевої еліти, «вчених мужів». Вони вважались квінтесенцією китайської культури. Особливо це стосувалось тих, чия індивідуальність не була придушена путами офіційного конформізму. Історичним підґрунтям виступає відчуженість чиновників від бюрократичного апарату, для яких політичне життя асоціюється з образом «золотої клітки». Поет Бо Цзюй-і зазначає, що: «Ніколи не чув я, Щоб птах, який сидів у клітці, Після довгоочікуваного звільнення, Забавив повернутись назад».

Важливим фактором було зародження індивідуалізму і свободи особистості [8, с. 149]. Виникає дилема людини як жертви конфлікту шляхетного мужа і аморального світу. Крім того, дилема служіння державі і усамітнення зародилася ще в давньокитайському трактаті «Лунь Юй» [13, с. 39]. Поети споконвіку вважали взірцем для наслідування давніх мудреців, які вважали, що лише поза суспільного впливу можна зберегти повноту душі, пізнати мудрість. Доля людини – бути короткочасним гостем в цьому світі, де нічого не належить йому, що супроводжувалися мотивами

поневірянь вдалині від рідної домівки. Згідно перекладу одного з цих віршів відомим вченим-синуологом Л. З. Ейдліном [4, с. 105]: «Людина живе між небом та землею так хитко, ніби вона – мандрівник, і в далекій дорозі». Безпритульний мандрівник знаходить тимчасовий притулок у величезному домі Всесвіту. Людина – вічний, невпинний мандрівник на своєму життєвому шляху, а отже – і в постійному пошуку істини, сенсу життя – своєї подорожі. Рядки поезії Ван Вей зайвий раз підтверджують це: «А подорожній крокує, мандрівнику нема спочинку». Мотив людини, яка залишилася сам на сам зі всесвітом пронизує всю середньовічну поезію.

Мотив відчуженості має яскраво виражені релігійні корні. З огляду на вищезазначені тенденції в оточенні «ши» поширюється особливий стиль життя «вітру і течії» (风流 – фен лю) [1, с. 37], який відзначався демонстративною відчуженістю від політичних справ і буденних клопотів, підкресленою байдужістю до розкоші і почестей. Набуває значної популярності ідея відлюдництва. Фен лю сформувався під прапором таких кардинальних змін в ідеології, як витиснення конфуціанства доктринами даосизму і буддизму. За словами В. Малявіна [14, с. 307]: «У синкретичній свідомості ши конфуціанська тема «піднесеної волі» знаходила для себе метафізичну основу в даоській темі «мандрівок безкраїми просторами». Даосизм нехтував привілеями світського життя і загальноприйнятими нормами, стверджуючи, що істину можна віднайти, лише усамітнівшись серед високих гір та диких лісів, серед безсмертних, які пізнали секрети довголіття і пізнали Дао (道). Думки про тлінність буття пробуджували в кругах еліти прагнення скинути пута і знайти заспокоєння на лоні природи. Вважається, що даосизм збагатився ідеєю самітництва завдяки вченню Будди. Такий яскравий поет середньовіччя як Ван Вей був завзятим прихильником буддизму. Важливий внесок у розвиток поетичної думки внесли «Сім мудрих з бамбукового гаю», куди входили відомі поети Жуань Цзи і Цзи Кан. Саме вони стали основоположниками «поетичного професіоналізму», і саме вони, посвячені печаттю духа боротьби, навіть ціною власного добробуту, викривали явища політичного цинізму і насилля, шукаючи притулку в своєму бамбуковому гаю під прапором даоського вчення. Важливо розуміти, що саме «крилатість душі» вченого мужа, пошуки свободи з метою самореалізації і самоствердження були вирішальними для цілої плеяди тогочасних самітників.

Поряд з цим існувала ще концепція «великого відлюдництва», яка не передбачала даоського усамітнення серед гір і вод. Чиновник, який вмів внутрішньо відволіктись від користоловства, жадібності і марнославства перебуває у великому відлюдництві. Мотив самітництва між гір та лісів замінюється самітництвом при дворі, де людина «похована» серед людей. В політичному розумінні самітництво передбачало відмову від чиновницької служби, що ні в якому разі не заперечувало моральної відповідальності, а саме по собі являло собою героїчний виклик владі. Один родоначальників всіх поетів-відлюдників Тао Юань-мін у своїй подорожі до ідеальної

країни («Персикова криниця») першим пропагує ідею соціально-політичної утопії, де панує рівноправність і справедливість. Пізніше образ персикової криниці стане загальноприйнятим. Алексеев [17, с. 127] влучно відмітив, що Тао Юань-мін відіграв в китайській поезії роль Пушкіна. Мотив пошуку істини і справедливості є в поезії Цюй Юань і Цао Чжи. Поет втрачає свободу в реальному житті, в нього залишається тільки свобода думки і фантазії. Неусвідомлена жага свободи як протест проти зла і насилля в суспільстві – ось мотив подорожей у сфері недосяжного і безмежного у віршах Цао Чжи.

Соціальним ґрунтом усамітнення була тенденція до автономії, ізольованості місцевої громади. З того часу самітництво стає символом всього істинного, непідробного, у протидію фальшивому і суєтному. Але необхідно відмітити широту трактування відлюдницьких ідей. Наприклад, в поезії Тао Юань-міна самітництво – відмова від чиновницької кар'єри і життя серед природи, в єднанні з якою поет бачить істинне щастя. Винятковість цього майстра слова в тому, що, слугуючи прекрасному вдалині від нав'язаних суспільством догматів, він залишився непричетним до ворожих змагань даосів, конфуціанців, а тим більше – буддистів, і першим звільнив поезію від придворних зв'язків і надокучливих суспільно-релігійних обов'язків. Отже, заклики даоських ідеологів на практиці зовсім не означали повного розриву з людським суспільством. Людина, згідно китайській традиції, – органічна складова природи, в якій криється гармонія, невимушеність. Людина і природа – неперорна єдність, про що свідчать слова поета Лі Бо [16, с. 5]: «Я на гори дивлюся – І не набридає мені, Горам теж на мене дивитися не набридає». Так формується пейзажна лірика, або «поезія гір і вод» (山水诗). Людське життя – нетривке, воно викликає в пам'яті незмінні образи вічного мандрівника на безкраїх просторах, якого невпинно гнітить думка про швидкоплинність часу. Особливу увагу звернемо на те, що вихід людини на лono природи також бачиться як подорож, мандрівка, про що свідчать назви творів пейзажної лірики: Се Лін-юнь [6, с. 87] і його «Піднявся на самотню скелю-острів посеред потоку». Коли поет згадує білі роси, які зранку стануть інеем, він вкладає в ці слова ідею швидкоплинності життя, якій протиставляється вічність природи. Поезія «гір і вод» вчить пізнавати шлях істини, віднаходити умиротворення бентежного духу. Отже, звернення поетами середньовічної епохи до пейзажної лірики – не просто данина моді. І в цьому нас переконують біографічні свідчення багатьох яскравих поетів, які на певному етапі свого життя поривали зв'язки між кар'єрою чиновника і присвячували себе мандрівкам у незнайоме, пошукаючи істинного шляху. При цьому такий етап позначав момент настання зрілості, готовності до «подорожі духа». Однак, найчастіше в житті поетів мотиви служби і «поринання» у світ гір та вод постійно змінювали одне одного. Так, для Ван Вей заміська оселя коло підніжжя гори стала Персиковою криницею, оазисом в пустелі. Найточнішим підсумком різних мотивацій подорожей будуть слова китайського історика – Фань Е [14, с. 232]: «Деякі ставали відлюдниками, щоб

втілити свої високі ідеали. Деякі уникали світу, щоб зберегти цілісність свого шляху. Деякі жили самотніками, щоб пізнати спокій. Одні відкидали бруд цього світу, щоб зміцнити піднесені почуття, інші відмежовувались від усього земного, щоб укріпитися в ширості, справжності». Незважаючи на властиву цим поетам мрійливість і схильність до ідеалізації навколишньої дійсності, більшість із них розуміла утопічність і нездійсненність своїх поривань, неможливість і даремність спроб перевиховати світ. З цим пов'язано виникнення мотиву туги і смутку. Лі Бо з ноткою суму в голосі пише: «Хотілося б неможливого. Летіти до океану і помріяти біля берегів його... Пестую тривожну стихію і ще глибше відлунює сумом моє серце. Ах, піду я, піду! Залишатися серед людей більше нема сил». Лі Бо [9] постає перед нами як той, хто живе серед неба і землі, перебуває з безсмертними серед хмар. Йому знайомі такі труднощі, які жодна людина собі уявити не може, йому потрібні не тихі місцини, а бурхливі річки, стрімкі верхов'їття, летючі водоспади. І сам він рівний їм на своєму вічному шляху мандрівника.

Чи завжди інтелектуальна еліта першою кидала виклик суспільству? Що стало передумовою мандрівок і поневірян багатьох освічених мужів? Головні герої середньовічної поезії: талановитий майстер, ображений в своїх кращих почуттях, поет-вигнанець, безпритульний мандрівник. І нерідко поет на власному досвіді відчуває гіркоту вигнання, сум розлуки і несправедливість. Шлях людини мистецтва в добу політичної нестабільності виявляється особливо важким. По-перше, революція під даосистським прапором призвела до помітних змін у становищі еліти. Після придушення повстання «Жовтих пов'язок», військовий клас, який раніше викликав до себе ледве не зневагу, стрімко і несподівано для всіх вийшов на передній план. В результаті, елітарний стан прийняв роль своєрідного «почесного полоненого» військової диктатури [11, с. 71]. З погляду на таку глибоку системну кризу держави, ши, маючи і без того доволі хиткі соціальні обриси, тепер взагалі потрапляли в хитке становище. З одного боку, необхідно прямувати власною стежкою, і, втіливши своє небесне призначення, зберегти цілісність своєї душі, що лягло в основу самотницьких настроїв. Як підсумок – традиція ши ставила вимогу здобути визнання саме через внутрішній, духовний подвиг. Ось чому культура ши часто постає як відірвана від реальності.

Отже, аристократична еліта, озброєна високими моральними принципами і сповнена пафосом внутрішньої стійкості, стояла далеко осторонь військового авторитаризму, який, в свою чергу, з острахом ставився до могутнього авторитету справжніх мужів. Взаємна підозрілість змушувала обидві сторони певною мірою йти на поступки. Військовий клас мав на меті використати високий соціальний статус ши для інтеграції суспільства і налагодження в нім порядку. Численні війни і смута розкидали освічену аристократичну еліту по різних куточках країни. Це примусило її шукати притулку у таборі військового вчення. Так, справжні мужі поділилися на тих, хто активно співпрацював зі станом військових і тих, хто обстоював ідею внутрішнього самотництва, про яких казали: «Білий журавель

серед хмар. Такого не спіймати перепелиними тенетами» [10, с. 266]. Нерідко замість посади чиновника вони проголошували себе представниками низьких професій, разом з тим демонструючи відразу від пилу і бруду світу.

Взагалі, милітаризація життя ранньосередньовічного Китаю слугує потужним каталізатором переоцінки життєвих цінностей освіченої еліти. Жахи війн, голоду, розрухи, постійні набіги кочових племен на півночі, двірські перевороти і беззаконня вичерпали кредит довіри в колах ши до державної влади. Ті, хто був вимушений нести тягар чиновницьких посад, навіть не намагалися приховати його непосильну вагу. Для прикладу візьмемо Вань Фу, який не хотів догоджати світським нормам, і тому не зміг зробити кар'єру. Тож, що залишалось шляхетним мужам, як не ступити на шлях безпритульного мандрівника, вічного вигнанця? Центральним образом стає образ ши, який все життя зазнавав поразок і ніде не знаходив собі місця. Лейтмотиви мандрівника-вигнанця знаходять своє відображення у поемі Цюй Юаня «Скорбота вигнанця», де замальовується доля ідеального ши, яким знехтував світ». Літератори дома Цао, або «Сім цзянаньських мужів», які в добу смуту опинились в самому вирі подій, писали вірші, перейняті співчуттям до злиднів народу. Поети сміливо торкалися найбільших питань про скрути походів, поневіряння втікачів і сиріт, закликали до припинення міжусобних війн. Аналізуючи особливості вищезазначеної інформації, окреслюється тенденція – синтез різних мотивів, перегукування першого і другого аспектів терміну «подорож». Соціально-політична відчуженість ши в епоху смуту віддзеркалює в поезії мотив смутку і болю тих, хто втратив зв'язок з рідним домом і не має надії повернутися. Відмітимо ще одну важливу історичну тенденцію, яка превалює в 3-4 ст. на півночі – переміщення осередків цивілізації до «лісової глушини» [18, с. 124]. Порожніють міста, розорені мешканці втікають на пошуки засобів існування.

На підставі цих фактів слід особливо виділити епоху Тан – одну з найяскравіших за всю історію всього середньовічного Китаю, завдяки якій життя культурної еліти ши перейшло на якісно нову стадію розвитку. Релігійна толерантність сприяла розвитку вільнодумства, розширення поглядів тогочасної еліти. З'явилася розвинута система державних екзаменів і привілеїв. Цілі покоління вчених мужів долали тисячі лі шляху, щоб випробувати свою вдачу і домогтися визнання громади. Більшість поетів епохи Тан жили на чужині, що стало найвиразнішою плямою скорботи на палітрі почуттів вигнанця. Причина в тому, що в разі успішного складання іспитів поет неодмінно мав прямувати до чужого краю на службу. Подорожі країною спіткали поета і в разі зміни місця служби (кожні 3 роки). І навіть якщо поет зазнавав поразки на самім початку підйому кар'єрними сходами, він все одно вирушав у мандри нескінченними просторами країни шукати свого призначення. Таких представників еліти ши іменували ши, які не зустріли долі. Особливо важко переживало цю дилему старе покоління ши, відірване від рідного краю і запалене пафосом чиновницької служби, тому що нерідко довгі роки життя на чужині назавжди зачиняли перед

ними двері рідного дому. Сповнені суму за рідною оселею, ши мусили охороняти чиновницькі регалії, в процесі чого стикалися з людськими негодами, замислюючись над несправедливістю навколишнього буття. Але несправедливість дійсності по відношенню до стану ши цим не обмежувалась. Починаючи з епохи Хань, чиновники нерідко потерпали від несправедливості влади [14, с. 209]: «Буває, що вчинки ганебні, але справджується шлях, або дотримуєшся принципів, але справедливість втрачається». З огляду на повне безладдя в країні, часто ті з чиновників, хто служив чесно, підпадали під немилість, їх ще називали опалими чиновниками. Найчастіше причиною опали були їх критичні оцінки політичної ситуації в країні заради відновлення справедливості. Опалі чиновники вимушені були з ганьбою залишати посаду і йти у довічне вигнання, або засилялись на службу імператором до самих околиць держави. Суму політичного вигнання не було меж, єдиним заспокоєнням для них ставала думка про давніх мудреців, які так само жили в бідності і злиднях, вдовольняючись з малого. Поети часто ставали невинними об'єктами двірських змов, маріонетками в руках жорстокості євнухів, тимчасових фаворитів імператора. Згадаємо цитату Цао Чжи, чий поетичний талант сформувався в епіцентрі військових подій Імперії [7, с. 110]: «Он рукавом, Потрепанным и длинным, Прикрыл глаза, Вздыхая, как во сне: "Я был ученым, В Северной стране. В Юэ и в У Я стал простолюдином. Я долго шел, Но не закончен путь». Влучним доповненням буде підкреслити тісний взаємозв'язок лейтмотиву ман-

дрів-поневірянь і мотиву розлуки, проводів і сподівань скорої зустрічі.

Висновки і перспективи. У даній роботі розкрито тему подорожей, яка досить актуальною з огляду на соціально-культурні аспекти буття, тому що в ній віддзеркалюються особливості світосприйняття західною та східною ментальністю. Для більш глибокого висвітлення теми проаналізовано зміст поняття «мотив», яке тлумачиться як внутрішня рушійна сила, що спонукає людину до дії. З'ясовано, що ця тема має багатоаспектний характер. Розгляд явища подорожі в ментальному аспекті дозволяє дослідити таку завжди актуальну для людини проблематику як подорож вглиб своєї душі, протистояння добра і зла, пошуку істини, справедливості, просвітлення та вічного життя. Реальний аспект відображає розгляд подорожі як пересування у просторі не стільки з метою відкриття нових горизонтів, скільки у пошуках духовних ідеалів і цінностей. В результаті виявлено ідейну спорідненість двох аспектів терміну «подорож», а іноді навіть неможливість диференціації мотивів за двома аспектами. Однак, доведено, що ментальний аспект подорожі охоплює значно ширший простір дослідження, ніж природний, що зумовлено прогресивністю культурної традиції епохи Середньовіччя в Китаї. Важливо також відмітити, що дослідження мотивів подорожей в середньовічній китайській поезії поступово набирає популярність на хвилі інтересу до поезії сучасного Китаю, адже будь-який твір сучасної літератури – це завжди відображення колективної свідомості етносу.

Список літератури:

1. Бежин Л. Е. Под знаком «Ветра и потока» / Л. Е. Бежин. – М.: Наука, 1982. – 221 с.
2. Васильев Л. С. Культы, религии, традиции в Китае / Л. С. Васильев – М.: Восточная литература РАН, 2001. – 184 с.
3. Дальнее эхо: Антология китайской лирики (VII-IX вв.) / В пер. Ю. К. Щуцкого. – СПб.: Наука, 2000. – С. 7–22.
4. Китайская классическая поэзия в пер. Л. Эйдлина / Вступ. ст. и примеч. Л. Эйдлина. – М.: Художественная литература, 1975. – 205 с.
5. Китайская литература 3–17 вв. // Энциклопедия для детей. Том 15. Всемирная литература. Ч.1. / под ред. М. Д. Аксенова. – М.: Аванта+, 2002. – С. 348–365.
6. Китайская пейзажная лирика 3–14 вв. / Общ. ред. В. И. Семанов; сост. Л. Е. Бежин; вступ. ст. Л. С. Лисевича. – М.: Изд-во Московского университета, 1984. – 260 с.
7. Китайская поэзия: Сборник / Пер. Л. Черкасского; Отв. ред. Н. Т. Федоренко. – М.: Наука, 1982. – 350 с.
8. Кобзев А. И. О философско-символическом смысле образов природы в китайской поэзии / А. И. Кобзев // Проблема человека в традиционных китайских учениях. – М.: Наука, 1983. – С. 140–152.
9. Ли Бо. Избранная Лирика. Перевод с кит. А. И. Гитовича / Отв. ред. Г. Ярославцев; Пер. с древнекит. А. А. Ахматовой, Л. Е. Бежина. – М.: Гос. изд-во Художественной Литературы, 1957.
10. Лисевич И. С. Китайская пейзажная лирика / И. С. Лисевич – М.: Муравей (Восток-Запад), 2008. – 281 с.
11. Лисевич И. С. Литературная мысль Китая на рубеже древности и ср. веков / И. С. Лисевич. – М.: Наука, 1979. – 281 с.
12. Лю Цзюань. «Концепт «путешествие» в русской и китайской лингвокультурах»: дис. на соискание уч.степени канд. филол. наук: 10.02.20/ Цзюань Лю. – Волгоград, 2009. – 170 с.
13. Малявин В. В. Империя ученых (Гибель древней империи), 2е изд., исправл. и дополн / В. В. Малявин. – М.: Европа, 2007. – 378 с.
14. Малявин В. В. Китайская цивилизация / В. В. Малявин. – М.: Астрель, 2001. – 367 с.
15. Мясникова Л. А. Путь, путник, странствие, странник: символы и смыслы путешествия в китайской и русской культурах / Л. А. Мясникова // Дискурс травелога. Сборник статей / Авт.-сост.: О.Ф. Русакова. – Екатеринбург, ИМС – Издательский дом «Дискурс-Пи», 2008. – 184 с.
16. Первомайський Л. С. Обрані переклади Л.С. Первомайського з російської і світової класики / Л. С. Первомайський // під ред. С. О. Голованівського. – К.: Дніпро, 1986. – 502 с.
17. Постоянство Пути (поэзия эпохи Тан) / в пер. с кит. В. М. Алексева. – СПб.: Петербургское Востоковедение, 2003. – 85 с.
18. Резной дракон: Поэзия эпохи Шести династий (III–VI вв.) / В переводах М. Е. Кравцовой. – СПб.: Петербургское Востоковедение, 2004. – 320с.
19. Слободнюк С. Л. Элементы восточной духовности в поэзии Н. С. Гумилева / С. Л. Слободнюк // Гумилев Н. С. Исследования. Материалы. Библиография. – СПб.: Наука, 1994. – С. 164–183 с.

Зайченко С.А.

Университет Анкары, Анкара, Турция

МОТИВЫ ПУТЕШЕСТВИЙ В СРЕДНЕВЕКОВОЙ КИТАЙСКОЙ ПОЭЗИИ

Аннотация

Статья посвящена исследованию первопричин становления социально-исторического явления путешествия в средневековом Китае и эволюции этого явления путем анализа его смысловых модификаций в плоскости поэтического искусства. Объектом исследования является термин «путешествие» (旅行) как многоаспектное явление в жизни средневекового Китая, отраженное в поэзии. Предмет исследования: изучение термина «путешествие» в двух его основополагающих аспектах: путешествие в ментальном («путешествие духа» – 旅行的心) и в реальном аспекте («путешествие тела» – 旅行的身). В данной работе проанализированы отношения указанного термина с основными факторами бытия: социальными, политическими, экономическими, культурными. Для доказательства значимости социально-исторического явления путешествия в творчестве средневекового поэта приведены поэтические примеры соответственно с перечисленными мотивами путешествий в осмыслении многих литераторов. **Ключевые слова:** путешествие, Поднебесная, поэзия, чиновник, элита, отшельничество.

Zaichenko S.A.

Ankara University, Ankara, Turkey

THE JOURNEY MOTIF IN ANCIENT CHINESE POETRY

Summary

This article deals with discovering the peculiarities of the concept of journey in the works of ancient Chinese poets via an integrated interdisciplinary approach. Two aspects of this concept are being analyzed: physical pilgrimage (“journey of flesh” – 旅行的身) and spiritual journey (“journey of soul” – 旅行的心). In order for the phenomenon of journey to be comprehensively investigated, it is being put in socio-political and historical context. Poetic examples accompanied by the remarks of outstanding philologists and sinologists serve to prove the importance of this socio-historical phenomenon in the works of ancient poets. Results of research constitute a theoretical and practical basis for the multiple-lens approach towards the journey motif in ancient poetry in China.

Keywords: journey, spiritual, physical, poetry, China, official, elite, reclusion, loneliness.